

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Laasasenaho, K., Kokkonen, N., Tyni, S. & Lempinen, P. 2020. Ammattikorkeakouluihin lisää kestävyttä ja vastuullisuutta. AMK-lehti/UAS journal (1). <https://uasjournal.fi/1-2020/amk-lisaa-kestavyytta-ja-vastuullisuutta/>

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammattikorkeakouluihin lisää kestävyttä ja vastuullisuutta

More sustainability and responsibility to UAS

Kari Laasasenaho, FT, TKI-asiantuntija, SeAMK, kari.laasasenaho@seamk.fi

Nina Kokkonen, MMM, lehtori, HAMK, nina.kokkonen@hamk.fi

Sanna Tyni, FT, Erityisasiantuntija, Lapin amk, sanna.tyni@lapinamk.fi

Petri Lempinen, FT, toiminnanjohtaja, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, petri.lempinen@arene.fi

Tiivistelmä

Kestävä kehitys on ollut jo pitkään osa ammattikorkeakoulujen toimintaa mutta ympäristöongelmat, kuten ilmastonmuutos, ovat lisänneet tarvetta tukea kestäviä toimintatapoja aiempaa enemmän opetuksessa, ohjauksessa sekä kampuksilla. Korkeakoulut ovat vastuussa kestävä kehityksen edistämisestä omassa toiminnassaan sekä kestävä ajatusmallin jalkauttamisessa osaksi opiskelijoiden tietoisuutta.

Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin (KiertotalousAMK, OKM) -hanke ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ovat tarttuneet yhteistuumiin kestävä kehityksen ja kiertotalouden kehitystarpeeseen ja sopineet yhteisistä toimenpiteistä kestävä kehityksen edistämiseksi ammattikorkeakouluissa. Tavoitteena on mm. uudistaa ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ohjelmia. Esimerkkejä kehitysaskelista ovat Areneen perustettava Kestävyys ja vastuullisuus -työryhmä sekä kestävyden korostaminen rehtorineuvoston vuoden 2020 toimintasuunnitelmassa. Kehittämistoimilla halutaan aktiivisesti kannustaa yksittäisiä ammattikorkeakouluja toteuttamaan konkreettisia kestävä kehityksen mukaisia toimenpiteitä.

Abstract

Sustainable development has long been a part of Finnish university of applied sciences, but environmental issues such as climate change have increased the need to support sustainable practices in teaching, supervising and on campus more than before. Higher education institutions are responsible for promoting sustainable development in their own activities and support sustainable thinking of students.

Circular Economy Competence to Universities of Applied Sciences (UAS) project (funded by Finnish Ministry of Education and Culture) and The Rectors' Conference of Finnish Universities of Applied Sciences Arene have start to discuss about the need to promote sustainable development and circular economy at UAS's. One of the aim is to update the sustainable development programs of UAS's. Arene is going to establish a Sustainability and Responsibility group and sustainable development is raised as one of the important theme in the Arene's 2020 Action Plan. The project and Arene are actively encouraging each UAS to implement concrete actions for sustainable development.

Ingressi

"Kestävä kehityksen tuominen näkyviin on tärkeää, koska ammattikorkeakouluilla on merkittävä rooli tiedon siirtämisessä työelämään."

Kestävä kehityksen periaatteet on yleisesti hyväksytty jo useamman vuosikymmenen ajan, ja ne ovat tulleet osaksi myös ammattikorkeakoulujen toimintaa mm. kestävä kehityksen ohjelmien kautta. Monet ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet esimerkiksi Green Office-järjestelmään tai YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin. Viime vuosina kestävä kehitys on noussut aikaisempaa suuremmaksi keskustelunaiheeksi ilmastonmuutoksen takia, koska muutoksen ehkäisemiseksi tarvitaan nopeita toimia. Esiin on noussut uusia käsitteitä, kuten resurssitehokkuus, vähähiilisyys, hiilineutraalisuus ja ilmastokompensaatiot, jotka ovat antaneet aiheita pohtia vastuullisuutta entistä enemmän myös ammattikorkeakouluissa. Korkeakouluilla on tärkeä rooli kestävä kehityksen tavoitteiden jalkauttamisessa yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Monissa ammattikorkeakouluissa erilaisten näkyvien toimenpiteiden tekeminen on entistä tärkeämpää. (YK 2019)

Kestävä kehityksen alle on myös muodostunut uusia käsitteitä kuten kiertotalous, joka on noussut 2010-luvulla kansainväliseksi megatrendiksi (Sitra, Kierrolla kärkeen, 2016). Kiertotalous on vaihtoehto fossiilisiin luonnonvaroihin perustuvalle taloudelle. Siirtyminen perinteisestä kestävästä ”Tuota-kuluta-hävitä” (Take-Make-Waste)- taloudesta kiertotalouteen on monitieteinen ja monialainen prosessi, joka vaatii laajaa yhteistyötä useiden toimijoiden kanssa. Muutos kiertotalouteen vaatii lisäksi uudistamista ja mukauttamista kaikilla koulutuksen tasoilla. Koska ammattikorkeakouluilla on tiivis suhde työelämän kanssa, suomalaisten ammattikorkeakoulujen rooli on tunnustettu ratkaisevaksi toimijaksi kiertotalouden koulutuksen kehittämisessä. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen odotetaan vaikuttavan monien elinkeinojen harjoittamiseen v. 2050 tultaessa, mikä vaatii etsimään ratkaisuja mm. kiertotalouden liiketoimintamalleista (Deloitte/Elinkeinoelämän keskusliitto 2020).

KiertotalousAMK-hanke edistää kestävyttä ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakoulut edistävät kestävä kehitystä muun muassa erilaisten hankkeiden kautta. Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluille, tuttavallisemmin KiertotalousAMK on Opetus- ja Kulttuuriministeriön rahoittama hanke (1.1.2018-31.12.2020), jossa on mukana yhteensä 19 suomalaista ammattikorkeakoulua (Kuva 1). Hankkeen tavoitteena on integroida kiertotalous paremmin osaksi ammattikorkeakoulun opetus- ja ohjausmetodeja sekä päivittäistä toimintaa. Hankkeen kautta tuotetaan yli 200 op kiertotalouden opintomateriaaleja, kehitetään siihen liittyviä oppimisympäristöjä ja luodaan uusia menetelmiä kiertotalouden opettamiseksi. (KiertotalousAMK, 2018)

Kuva 1. Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin-hankkeen esittelyposterin ja hankkeen toteutukseen osallistuvat ammattikorkeakoulut.

KiertotalousAMK-hankkeen toiminnalla haluttiin tukea myös ammattikorkeakoulukampusten arjen kestäviä toimintatapoja vaikuttamalla ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ohjelmien laatimiseen ja uudistamiseen. Ohjelmat ohjaavat kampusten näkyvää toimintaa, kuten kierrätystä, energiankäyttöä tai ruokailua ja niillä on tärkeä rooli korkeakoulujen toiminnan kokonaiskuvassa. Hankkeessa on koottu toimenpidelistaa kampusten ja organisaatioiden kestävä kehityksen työstä sekä jaettu kokemuksia ja käytännön vinkkejä kestävä kehityksen toiminnasta eri ammattikorkeakouluissa. Uusia toimintatapoja voivat olla esimerkiksi etäopiskelun ja –työskentelyn tukeminen, kimpakyydit, ruokahävikin myynti, sähköautojen latauspisteet tai tulosteiden määrän vähentäminen kampuksilla.

Yhteistyöllä vaikuttavuutta

Uudistustyön osalta kestävyystoiminnan vaikuttavuutta haluttiin lisätä yhteistyöllä Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen kanssa. KiertotalousAMK-hanke ja Arene käynnistivät syksyllä 2019 keskustelut kestävä kehityksen entistä paremmasta huomioimisesta ammattikorkeakoulujen toiminnassa (KiertotalousAMK, Arene, 2019). Keskustelut paineesta vastuullisuuden huomioimiseen oli käynnistetty Arenen sisällä jo aiemmin, minkä vuoksi yhteistyötä KiertotalousAMK-hankkeen kanssa kannatettiin.

Ammattikorkeakoulujen pitäisi ottaa laajemmin huomioon kestävät toimintatavat ja vastuullisuus. Näihin sisältyvät ammattikorkeakoulujen toimintatavat ja prosessit sekä koulutuksen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sisällöt. Kestävyys ja vastuullisuus ovat hyvin laajoja teemoja. Ne sisältävät mm. opetus suunnitelmien ja jatkuvan oppimisen tarjonnan kehittämisen, tilojen, energian ja raaka-aineiden käytön, hankinnat, oppilaitosruokailun sekä matkustamisen. Kestävän kehityksen tuominen näkyviin on tärkeää, koska ammattikorkeakouluilla on merkittävä rooli tiedon siirtämisessä työelämään. Samalla se viestii ammattikorkeakouluista opiskelu- ja työpaikkoina.

Kestävän kehityksen toimenpiteiden toteuttaminen ja kestävyysnäkökulman huomioiminen toiminnassa saattavat vaikuttaa yhä enemmän nuorten opiskeluvaihtoihin tulevaisuudessa. Nuorisobarometrin mukaan nuorten huoli ilmastomuutoksesta on kasvanut merkittävästi kymmenessä vuodessa (Pekkarinen & Myllyrinne 2019, s. 65). Haasteena on sekä ammattikorkeakoulujen oman toiminnan tekeminen vastuulliseksi että opintosisältöjen päivittäminen. Osaaminen pitää tehdä näkyväksi työelämään ja opiskelupaikkaa hakeville.

Arenen ja KiertotalousAMK-hankkeen keskusteluiden perusteella on päädytty siihen, että kiertotalouteen sitoutumista voidaan tukea jokaisen ammattikorkeakoulun kärkialoilla. Tällä voidaan välttää se, että kaikki ammattikorkeakoulut viestisivät kestävydestä ja vastuullisuudesta samalla lailla. Lisäksi kärkialoilla kannustetaan viestimään teeman alla tapahtuvasta toiminnasta. Toisaalta jokainen ammattikorkeakoulu tekee omat ratkaisut siitä, kuinka kiertotalous näkyy kestävä kehityksen ohjelmatyössä. Ohjelmien uudistamistyö onkin käynnissä jo monessa ammattikorkeakoulussa KiertotalousAMK-hankkeen kautta tai korkeakoulujen omina kestävä kehityksen ohjelmien päivityksinä.

Arene perustamassa Kestävyys ja vastuullisuus -työryhmää

Kestävä kehitys tullaan jatkossa huomioimaan myös entistä enemmän Arenen omassa toiminnassa. Vuoden 2020 toimintasuunnitelmaan on kirjattu ”kestävän kehityksen ja kiertotalouden huomioiminen toiminnassa”. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vuoden 2020 aikana Areneen perustetaan Kestävyys ja vastuullisuus -työryhmä, johon kutsutaan ammattikorkeakoulujen edustajat. Yliopistoilla on jo oma - vastuullisuustyöryhmä (Unifin, 2020). (Arene, Toimintasuunnitelma, 2019). Tavoitteena on löytää keinoja, jotka vaikuttavat ammattikorkeakoulujen arkeen ja muuttavat toimintaa. Kestävä ja vastuullisen toiminnan kautta ammattikorkeakoulut auttavat myös työelämää uudistumaan.

Yhteistä viestintää

KiertotalousAMK-hankkeen ja Arenen välisellä yhteistyöllä haluttiin ennen kaikkea lisätä vaikuttavuutta ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen toiminnassa. Tämä artikkeli on yksi esimerkki Arenen ja KiertotalousAMK-hankkeen yhteistyöstä. Arenen kanssa on luotu vuodelle 2020 tavoitteita muun muassa kestävä kehityksen näkyvyyden lisäämisestä Arenen toiminnassa sekä kestävä kehitykseen liittyvien asioiden esille nostamiseksi ja edistämiseksi rehtorineuvoston kokouksissa. Kestävä kehitystä nostetaan myös esille molempien tahojen sosiaalisen median viestinnässä vuoden 2020 aikana.

Kestävyys ja vastuullisuus tulevat näkyviin vuonna 2020 ammattikorkeakoulujen arjessa, käytännön toimenpiteissä sekä viestinnässä. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden, korkeakoulujen henkilökunnan sekä sidosryhmien tietoisuutta kestävästä kehityksestä sekä kiertotaloudesta. Aihe on erittäin ajankohtainen ja tärkeä sekä se vaikuttaa kaikkien ammattikorkeakoulujen toimintaan 2020-luvun alussa.

Lähteet:

Arene, Toimintasuunnitelma (2019). Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n toimintasuunnitelma ja talousarvio 2020. Haettu 13.1.2020 osoitteesta: http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2019/Toimintasuunnitelma_ja_talousarvio_2020.pdf?t=1575550127

Deloitte/Elinkeinoelämän keskusliitto, (2020). Ilmastonmuutoksen vaikutukset suomalaiseen elinkeinoelämään – skenaariotyön taustaraportti: Deloitteen selvitys Elinkeinoelämän keskusliitolle. Tammikuu 2020. Haettu 21.1.2020 osoitteesta: https://ek.fi/wp-content/uploads/Ilmastonmuutoksen-vaikutukset-suomalaiseen-elinkeinoelamaan_Deloitte_EK_raportti_tammikuu-2020_FINAL.pdf

KiertotalousAMK (2018). Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin, hankesivusto. Haettu 13.1.2020 osoitteesta: <https://kiertotalousamk.turkuamk.fi>

KiertotalousAMK, Arene (2019). Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin, hankesivusto. Haettu 13.1.2020 osoitteesta: <https://kiertotalousamk.turkuamk.fi/kiertotalousamk-hanke-esilla-arenen-koulutusvaliokunnassa/>

KiertotalousAMK, Blogit (2018). Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin, hankesivusto. Haettu 13.1.2020 osoitteesta: <https://kiertotalousamk.turkuamk.fi/blogi/>

Sitra, Kierrolla kärkeen (2016). Sitran selvityksiä 117, Kierrolla kärkeen, Suomen tiekartta kiertotalouteen 2016-2025, Haettu 13.1.2020 osoitteesta: <https://media.sitra.fi/2017/02/27175308/Selvityksia117-3.pdf>

Unifin, (2020). Suomen yliopistojen rehtorineuvosto, nettisivusto. Haettu 13.1.2020 osoitteesta: <https://www.unifi.fi>

YK, (2019). YK:n kestävän kehityksen tavoitteet 2015-2030. Haettu 12.12.2019 osoitteesta: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

Pekkarinen, E. & Myllyrinne, S. (2019). Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Haettu 21.1.2020 osoitteesta: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf

Asiasanat: Ammattikorkeakoulu, Kestävä kehitys, Kiertotalous, Koulutus, Tutkimus- ja kehitystoiminta; Circular economy, Education, Research and innovation activities, Sustainable development, University of applied sciences